

2 Handlingsplan – hela kommunens plan för arbetet med förorenade områden

En beslutad handlingsplan för förorenade områden ökar möjligheterna att arbeta strategiskt med förorenade områden. I en handlingsplan anges aktuella mål och strategier samt tydliggörs hur arbetet med förorenade områden ska bedrivas. I planen ingår prioriteringsgrunder, resurser, ansvarsområden samt en tidsplan för arbetet. Underlag som behöver tas fram till planen framgår av dokumenten *Lägesbeskrivning (1A)*, *Målsättning (1B)* och *Strategi (1C)*.

Handlingsplanen är ett viktigt underlag vid arbete med behovsutredning för tillsyn och tillsynsplan. Eftersom fokus för denna vägledning är tillsyn ges ytterligare fördjupning om detta i dokumenten *Behovsutredning för tillsyn (3)* och *Tillsynsplan (4)*. Handlingsplanen bör omfatta kommunens samlade arbete med förorenade områden, dvs. även annat arbete än tillsyn. Någon ytterligare fördjupning motsvarande den för behovsutredning och tillsynsplan ges dock inte i denna vägledning.

Handlingsplanen är vidare en viktig utgångspunkt vid uppföljning av arbetet, såväl för tillsynen som kommunens samlade insatser med att nå uppsatta mål för arbetet med förorenade områden. Se vidare i dokumentet *Uppföljning (5)*.

För att handlingsplanen ska få genomslag bör den förankras och beslutas på lämpligt sätt inom kommunen. Det kan t.ex. innebära att planen godkänns eller antas genom beslut i kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen.

För att hålla handlingsplanen aktuell kan det vara lämpligt att revidera den med ett visst intervall, t.ex. vart 3–5 år.

Mall för handlingsplan förorenade områden

På följande sidor presenteras en mall för handlingsplan för kommunens samlade arbete med förorenade områden. I mallen ges en struktur för hur en handlingsplan kan utformas, exempel på vilken information som kan ingå samt hur denna information kan presenteras.

I mallen finns både hjälptext (***kursiv och fet***), som förklarar vad som bör framgå under respektive rubrik och exempeltext (normal text), som ger exempel på hur texterna kan formuleras.

Gråmarkering anger positioner där kommunens egen information behöver fyllas i.

Handlingsplan förorenade områden i (aktuell kommun)

1. Bakgrund och syfte

Ett förorenat område är en plats som är så förorenad att den kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. På ett sådant område överskrider halterna av en förorening den lokala bakgrundshalten, det vill säga halten av ett ämne som förekommer naturligt i omgivningen. Området kan utgöras av mark, vatten, sediment och/eller byggnader och anläggningar.

(Aktuell kommun) har tagit fram en handlingsplan som beskriver vilka förorenade områden som finns inom kommunen och hur dessa ska hanteras. Handlingsplanen ska ge förutsättningar för ett mer strategiskt och systematiskt arbete för att uppnå miljömålet Giftfri miljö. Handlingsplanen syftar till att tydliggöra vilka prioriteringar som ska göras, resurser, ansvarsområden, mål för arbetet med förorenade områden samt anger strategi och tidsplan för de aktiviteter som behöver genomföras.

2. Beslut, giltighetstid och uppföljning

Handlingsplanen antogs av kommunfullmäktige den (aktuellt beslutsdatum) och gäller tillsvidare dock som längst till den (ange aktuell giltighetstid). Handlingsplanen är under denna tid styrande för kommunens arbete med förorenade områden. Planen ska under giltighetstiden hållas aktuell, följas upp och vid behov justeras (ange lämpligt tidsintervall tex. vartannat år).

Övergripande ansvar för uppföljning och justering samt uppdatering av handlingsplanen åligger (ange aktuell förvaltning tex. Stadsledningskontoret).

3. Lägesbeskrivning

Här beskrivs de förutsättningar som är avgörande för hur kommunen ska bedriva arbetet med förorenade områden. Det bör bl.a. framgå vilka förorenade områden som förekommer, aktuella ärendetyper, styrande prioriteringsgrunder samt andra kommunspecifika förutsättningar. I lägesbeskrivningen kan även geologiska och hydrologiska förhållanden redovisas samt industrihistoria och annat som har betydelse för handlingsplanen. Mer information om lägesbeskrivning finns i dokumentet Lägesbeskrivning (1A).

Lägesbeskrivningen redovisar de förutsättningar i form av antal objekt, ärendetyper, prioriteringsgrunder etc. som påverkar hur (aktuell kommun) kommun ska bedriva arbetet med förorenade områden.

3.1 Förekomst av förorenade områden

Inom (aktuell kommun) finns det totalt (antalet objekt) stycken potentiellt eller konstaterat förorenade objekt. Av dessa är (antalet objekt) inventerade och riskklassade. Övriga är enbart identifierade och "branschklassade" (BK) vilket innebär att det inte finns lika mycket information om objekten och att risken bedömts översiktligt utifrån bransch. Antalet prioriterade objekt (riskklass 1 och 2) i kommunen uppgår till (antalet objekt).

Mall för handlingsplan förorenade områden

Fördelningen av risk- och branschklassade objekt framgår av (hänvisning till tabell/figur).

Olika exempel på hur fördelningen av risk- och branschklassade objekt kan redovisas:

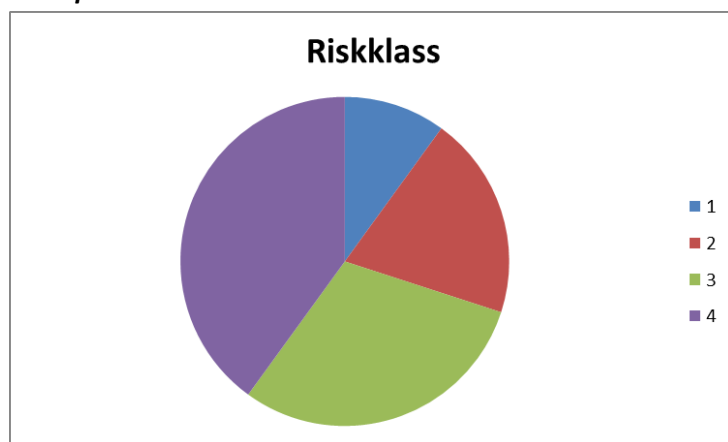
Exempel 1:

Riskklassade (RK)	RK1	RK2	RK3	RK4	
Branschklassade (BK)					
Totalt antal objekt					

Exempel 2:

Objekt i EBH-stödet	Antal	Bransch	Kommunens tillsynsobjekt (J/N)
Riskklassade			
Riskklass 1			
Objektsnamn			
Objektsnamn			
Objektsnamn			
Riskklass 2			
Riskklass 3			
Riskklass 4			
Objekt att inventera (BK 1 och 2)			

Exempel 3:

3.1.1 Tillsynsarbetet

Av de prioriterade objekten (riskklass 1 och 2) i kommunen ligger (antalet objekt) på kommunens tillsynsansvar. I övrigt har kommunen också tillsynsansvar över (antalet objekt) objekt. I (aktuell kommun) finns (antalet objekt) pågående verksamheter kvar att inventera och riskklassa.

Ärenden avseende förorenade områden kan indelas i egeninitierade respektive händelsestyrda ärendetyper. Det egeninitierade tillsynsarbetet ska styras mot de prioriterade objekten.

Inom det händelsestyrda arbetet finns t.ex. granskning av detaljplaner i exploateringsärenden eller tillsynsinsatser vid grävarbeten som påverkar förorenade områden.

Antalet händelsestyrda ärenden uppgår årligen till (antal ärenden) stycken.

3.1.2 Arbete med fysisk planering

Inom (aktuell kommun) uppskattas att det årligen förekommer ca (antal ärenden) antal exploateringsärenden eller andra planärenden som berör förorenade områden.

Av objekten med riskklass 1 och 2 är det ett (uttryck ungefärligt antal tex. flertal/fåtal/inga) som ligger i områden som kommer att (uttryck på lämpligt sätt tex. exploateras/som kan komma att exploateras) inom en överskådlig framtid.

3.1.3 Kommunen som verksamhetsutövare, fastighetsägare eller huvudman

Kommunen har genom sin nuvarande eller tidigare verksamhet ansvaret för utredning och åtgärder för (antalet objekt) förorenade områden. Av dessa utgörs (antalet objekt) av nedlagda kommunala deponier.

Kommunen berörs som fastighetsägare av (antalet objekt) förorenade områden.

Kommunen agerar för närvarande huvudman för utredning/åtgärd av (antalet objekt) förorenade områden.

3.2 Styrande prioriteringsgrunder

Inom (aktuell kommun) finns ett behov att övergripande prioritera mellan de förorenade områdena till följd av (aktuell orsak tex. ett stort antal objekt med hög riskklass).

I (aktuell kommun) har följande prioriteringsgrunder bedömts vara mest relevanta.

Exempel på prioriteringsgrunder, fler exempel finns i dokumentet Lägesbeskrivning (1A).

- Objekt i riskklass 1 och riskklass 2 och motsvarande.
- Objekt inom industriområdet som ligger inom skyddsområde för vattentäkten.
- Nedlagda deponier där kommunen är verksamhetsutövare.
- Objekt inom ett riskområde för översvämning eller skred.

3.3 Kommunens organisation, ansvar och resurser för arbete med förorenade områden

Här kan organisationsschema och beskrivning av roller och ansvar, tillgängliga resurser etc. lyftas.

Exempel på kommunspecifika förutsättningar finns i dokumentet Lägesbeskrivning (1A).

I (aktuell kommun) är arbetet med förorenade områden organiserat på följande sätt:

- Arbetet med de förorenade områdena sker i samarbete mellan berörda förvaltningar. Övergripande samordningsansvar ligger på (ange aktuell förvaltning tex. Stadsledningskontoret).
- (Ange aktuell förvaltning tex. Miljökontoret) har ansvar för tillsynen.
- (Ange aktuell förvaltning tex. Tekniska kontoret/Stadsledningskontoret) har ansvar för bidragsansökningar till Länsstyrelsen.
- (Ange aktuell förvaltning tex. Plankontoret) har ansvar för hantering inom fysisk planering.
- (Ange aktuell förvaltning tex. Tekniska kontoret/Kommunalt bolag) har ansvar för förorenade områden som kommunen har orsakat eller som kommunen äger.

4. Mål för arbetet med förorenade områden

Mål behöver sättas för att arbetet ska bli så effektivt och ändamålsenligt som möjligt. De kommunala målen bör utgå från nationella och regionala mål samt kommunens avsikter. Målen kan vara både konkreta som övergripande. Exempel på mål finns i dokumentet Målsättning (1B).

4.1 Nationella miljömål

Det övergripande målet för miljöarbetet i Sverige är att vi till nästa generation ska kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Som ett riktmärke finns 16 nationella miljö kvalitetsmål fastställda av riksdagen. Arbetet med förorenade områden berör flera av dessa mål, t ex Giftfri miljö, God bebyggd miljö och Grundvatten av god kvalitet.

Miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö innebär:

”Att förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället, ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna.”

För att uppnå de nationella miljömålen har de brutits ner till mål på olika nivåer, t.ex. preciseringar av miljö kvalitetsmål, etappmål, tillsynsmål, regionala tillsynsmål etc.

Regeringen har fastställt sex stycken preciseringar för miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö var av ett berör förorenade områden:

”Förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön”

Det finns för närvarande inte något nationellt etappmål för förorenade områden.

4.2 Regionala miljömål

Om Länsstyrelsen har antagit regionala mål som berör förorenade områden förs dessa in. Målen kan oftast hämtas från det regionala programmet och/eller via Länsstyrelsens webbplats. Om inte kan du kontakta din Länsstyrelse direkt för att få del av målen.

4.3 Lokala miljömål

Om kommunen tidigare har antagit lokala miljömål som berör förorenade områden förs dessa in. Handlingsplanen bör även innehålla övergripande och mätbara lokala mål. Exempel på målformuleringar finns i dokumentet Målsättning (1B).

Exempel på övergripande lokala mål:

- Kommunen ska bidra till att minska spridningen av föroreningar från förorenade områden.
- Förorenade mark- och vattenområden ska identifieras, undersökas och vid behov efterbehandlas eller på annat sätt skyddas så att spridning av föroreningar inte sker.
- Kommunen ska arbeta för att öka andelen privatfinansierade undersökningar och åtgärder.
- Kommunen ska vara aktiv när det gäller att ansöka om bidragsmedel och agera huvudman för utredningar och åtgärder.

Mall för handlingsplan förorenade områden

Exempel på mätbara lokala mål:

- Kommunen har som mål att till år 2050 har alla områden med mycket stor risk eller stor risk för människors hälsa eller miljön blivit åtgärdade (riskklass 1 och 2).
- Kommunen har som mål att år (ange mållår) är minst 25 procent av områdena med riskklass 1 och minst 15 procent av områdena med riskklass 2.
- Kommunen har som mål att år (ange mållår) är samtliga objekt i branschklass 1 och 2 inventerade och riskklassade.
- Kommun har som mål att senast år (ange mållår) är nedlagda deponier där kommunen är verksamhetsutövare utredda och åtgärdade.

5. Strategi

I strategin ska det framgå hur arbetet ska bedrivas för att kunna uppfylla målen. Exempel på innehåll i strategi finns i dokumentet Strategi (1C).

För att kunna nå uppsatta lokala mål och för att arbeta aktivt mot att nå miljömålet giftfri miljö kommer (aktuell kommun) att arbeta enligt följande strategi.

Exempel på formulering av strategi:

- Kommunens berörda förvaltningar ska upprätthålla kompetens och/eller rekrytera för att ha kompetens inom förorenade områden.
- Kommunen ska öka kunskapen om föroreningsituationen för objekt i riskklass 1 och 2 genom att inventering och översiktliga undersökningar genomförs för dessa objekt.
- Kommunen ska genom tillsynen och den fysiska planeringen minimera effekter av översvämningar eller skred som berör prioriterade förorenade områden.
- Kommunen ska prioritera arbetet med nedlagda deponier där kommunen är verksamhetsutövare.

6. Aktivitets- och tidsplan

För att kunna nå det slutliga målet med arbetet med förorenade områden till 2050 bedöms följande ärendetyper/aktiviteter behöva genomföras. Handlingsplanen är gemensam för hela kommunens arbete och omfattar såväl tillsyn som annat arbete med förorenade områden. Tillsynsinsatser specificeras närmare i behovsutredning för tillsyn och tillsynsplan.

Exempel på aktivitets- och tidsplan:

Ärendetyper				
Egeninitierade aktiviteter				
	Risk- klass	Antal objekt	Planerad aktivitet	Tidsplan
Pågående verksamhet	1		Initiera översiktlig undersökning via tillsyn.	x objekt per år
Nedlagd verksamhet - inget ansvar	1		Bidragsansökan	x objekt per år
Nedlagd verksamhet - oklart ansvar	1		Ansvarskoll/utredning av ansvar.	x objekt per år
Nedlagd verksamhet - ansvar	1		Initiera översiktlig undersökning via tillsyn.	x objekt per år
Pågående verksamhet	2		Initiera översiktlig undersökning via tillsyn.	x objekt per år
Nedlagd verksamhet - inget ansvar	2		Bidragsansökan	Ej prioriterat
Nedlagd verksamhet - oklart ansvar	2		Ansvarskoll/utredning av ansvar.	x objekt per år
Nedlagd verksamhet - ansvar	1		Initiera översiktlig undersökning via tillsyn.	x objekt per år
Pågående verksamhet	BK 1 & 2		Inventera och riskklassa enligt MIFO fas 1.	x objekt per år
Nedlagda deponier	1 & 2		Initiera egen utredning/åtgärd.	x objekt per år
Händelsestyrda aktiviteter				
Exploateringsärenden			Planläggning av exploatering, tillsyn vid exploatering etc.	ca x ärenden per år
Avetablering av verksamhet			Tillsynskrav vid avetablering	ca x ärenden per år

7. Resursbehov

Resursbehov kan till att börja med utgöras av en relativt grov uppskattning som sedan förfinas vartefter mer kunskap och erfarenheter vinnas. I dokumentet Behovsutredning för tillsyn (3) föreslås ett antal nyckeltal för beräkning av resursbehov för tillsyn som kan användas såväl för den grova uppskattningen som i ett senare skede då mer kunskap finns. Resursbehov för övrigt arbete som fysisk planering, arbete med ansökan om bidrag och huvudmannaskap avgörs delvis av kommunens ambitionsnivå, exploateringstryck etc. Denna får antingen uppskattas eller byggas på erfarenheter från tidigare års arbete.

För att målen skall kunna uppnås bedömer kommunen totalt sett att resursbehovet för arbete med förorenade områden uppgår till (ange antal dagar/årsarbetskrafter eller liknande).

Mall för handlingsplan förorenade områden

Framtagen behovsutredning visar att tillsyn över förorenade områden har ett resursbehov som uppgår till (ange antal dagar/årsarbetskrafter eller liknande). Kommunens resursbehov i övrigt exempelvis för (ange aktuella förvaltningar tex Stadsledningskontor/Tekniskt kontor/Plankontor) bedöms erfarenhetsmässigt/uppskattningsvis uppgå till (ange antal dagar/årsarbetskrafter eller liknande).

Befintlig resurs uppgår till (ange antal dagar/årsarbetskrafter eller liknande). Detta innebär att kommunen i dagsläget har (ange aktuell situation tex. tillräckliga resurser/otillräckliga resurser) för att kunna arbeta enligt handlingsplanen. Kommunen kommer därför att inom handlingsplanens giltighetstid arbeta för att (ange aktuell situation tex. tillskapa tillräcklig resurs/bibehålla minst befintlig resurs).